

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार—अ

वर्ष १, अंक ३]

बुधवार, फेब्रुवारी ४, २०१५/माघ १५, शके १९३६

[पृष्ठे ८, किंमत : रुपये १५.००

असाधारण क्रमांक २५

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने केंद्रीय अधिनियमांन्वये तयार केलेले
(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश

उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग

हुतात्मा राजगुरू चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय,
मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ११ मे २०१२

अधिसूचना

वीज अधिनियम, २००३.

क्रमांक नियम २००८/प्र. क्र. २१७/ एनआरजी. ३.—वीज अधिनियम, २००३ (२००३ चा ३६) याच्या कलम १८० चे पोट-कलम (२) च्या खंड (ख) आणि कलम ६७ चे पोट कलम (२) द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा आणि याबाबतीत त्यास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून, महाराष्ट्र शासन, याद्वारे, पुढील नियम करित आहे :—

१. **संक्षिप्त नाव.**—या नियमांना, महाराष्ट्र वीज लायसनधारकांचे काम, नियम, २०१२ असे म्हणावे.
२. **व्याख्या.**—(१) या नियमांमध्ये संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—
 - (अ) “ अधिनियम ” याचा अर्थ, वीज अधिनियम, २००३ असा आहे ;
 - (ब) “ प्राधिकृत अधिकारी ” याचा अर्थ, वादप्रश्नांवर लायसनधारकांना पारेषण व वितरण करणे या संबंधातील निर्णय देण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने नामनिर्देशित केलेला अधिकारी, असा आहे ;
 - (क) “ आयोग ” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम ८२ अन्वये घटित केलेला महाराष्ट्र वीज नियामक आयोग, असा आहे ;
 - (ड) “ ऊर्जा ” याचा अर्थ,—
 - (एक) कोणत्याही प्रयोजनासाठी निर्माण केलेली, पारेषित केलेली किंवा पुरवठा केलेली, किंवा
 - (दोन) संदेशाचे पारेषण करण्याव्यतिरिक्त कोणत्याही प्रयोजनासाठी वापरलेली,
- विद्युत ऊर्जा, असा आहे ;
- (ई) कोणत्याही इमारतीचा किंवा जमिनीचा “ भोगवटादार ” याचा अर्थ, त्या इमारतीचा किंवा जमिनीचा कायदेशीर भोगवटा असलेली व्यक्ती, असा आहे ;
- (फ) “ नियम ” याचा अर्थ, राज्य शासनाने या अधिनियमाखाली केलेले नियम, असा आहे.
- (२) यामध्ये वापरलेले परंतु व्याख्या न केलेले शब्द व शब्दप्रयोग यांना अधिनियमामध्ये अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

३. लायसनधारकाने कामे पार पाडणे.—(१) लायसनधारकाला,—

(अ) कोणत्याही इमारतीच्या किंवा जमिनीच्या मालकाच्या किंवा भोगवटादाराच्या पूर्व लेखी संमतीने, अशा लायसनधारकाकडून, ज्यावरून किंवा ज्याखालून कोणत्याही वीज पुरवठा तार मार्गाची किंवा कामांची याअगोदर कायदेशीरपणे मांडणी करण्यात आली नसेल किंवा रचना करण्यात आली नसेल अशा कोणत्याही इमारतीमध्ये, त्या इमारतीमधून, किंवा त्या इमारतीवर, किंवा अशा कोणत्याही जमिनीवर, त्या जमिनीवरून किंवा त्या जमिनीखाली कोणत्याही वीज पुरवठा तार मार्गाची किंवा इतर बांधकामांची कामे पार पाडता येतील, त्यांची मांडणी करता येईल किंवा रचना करता येईल ;

(ब) कोणत्याही इमारतीवरील किंवा जमिनीवरील उपरितारमार्गाला योग्य अवस्थेत कोणताही आधार देण्याच्या प्रयोजनासाठी आवश्यक असलेल्या उपरितारमार्गाला कोणताही आधार किंवा कोणताही ताण किंवा टेकू लावता येईल किंवा अशा प्रकारे लावलेल्या अशा आधारामध्ये फेरफार करता येईल :

परंतु, या नियमाखाली पार पाडावयाच्या कामांच्या संबंधात, इमारतीच्या किंवा जमिनीच्या मालकाने किंवा भोगवटादाराने आक्षेप घेतले असतील त्या बाबतीत, लायसनधारक, ही कामे पार पाडण्यासाठी, जिल्हाधिकारी किंवा राज्य शासनाने प्राधिकृत केलेला अन्य कोणताही अधिकारी यांच्याकडे अर्ज करून लेखी परवानगी घेईल :

परंतु आणखी असे की, ज्या इमारतीवर किंवा जमिनीवर कोणतीही कामे पार पाडलेली असतील किंवा उपरितारमार्गाला कोणताही आधार, ताण किंवा टेकू लावण्यात आला असेल अशा कोणत्याही इमारतीच्या किंवा जमिनीच्या मालकाने कोणत्याही वेळी पुरेसे कारण दाखवून दिले तर, जिल्हाधिकाऱ्याला किंवा प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याला, लेखी आदेशाद्वारे, अशी कोणतीही कामे, आधार, ताण, किंवा टेकू काढून टाकण्याचा किंवा त्यात फेरफार करण्याचा निदेश देता येईल :

परंतु आणखी तसेच, जिल्हाधिकाऱ्याने, अर्ज मिळाल्याच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत निदेश दिला नसेल किंवा प्रस्तावित कामांना संमती दिली नसेल तर, लायसनधारकाला, आयोगाकडून निदेश मागता येईल.

(२) पोट-नियम (१) अन्वये आदेश देते वेळी, जिल्हाधिकारी किंवा, यथास्थिति, अशा प्रकारे प्राधिकृत केलेला अधिकारी हा, संबंधित व्यक्तींची निवदने, कोणतीही असल्यास, विचारात घेतल्यानंतर, त्याच्या मते, लायसनधारकाने मालकाला किंवा भोगवटादाराला जी रक्कम दिली पाहिजे अशी नुकसानभरपाईची रक्कम निश्चित करील.

(३) पोट-नियम (१) अन्वये, जिल्हाधिकाऱ्याने किंवा प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याने दिलेला प्रत्येक आदेश हा, आयोगाच्या पुनरीक्षणाधीन असेल.

(४) या नियमात काहीही अंतर्भूत असले तरी, अधिनियमाच्या कलम १६४ अन्वये कोणत्याही लायसनधारकाला प्रदान केलेल्या अधिकारांवर प्रतिकूल परिणाम होणार नाही.

४. रस्ते, रेल्वेमार्ग, ट्राममार्ग, मोनोरेल, मेट्रो, कालवा किंवा जलमार्ग यांवर परिणाम करणारी कामे.—(१) कोणताही रस्ता, रस्त्याचा भाग, पदपथ, भुयारी मार्ग, पूल, रेल्वे, ट्राममार्ग, मोनोरेल, मेट्रो, कालवा किंवा जलमार्ग यांच्यामध्ये, यांच्याखाली, यांच्यावरून, यांच्या बाजूने किंवा यांच्या सभोवताली कोणत्याही कामांची रचना करण्याचा अंतर्भाव असलेल्या कोणत्याही कामांची अंमलबजावणी करण्याच्या संबंधात, लायसनधारकाच्या अधिकारांपैकी कोणत्याही अधिकाराचा वापर करतेवेळी, लायसनधारक, रस्ता किंवा रस्त्याचा भाग यांच्या दुरुस्तीसाठी जबाबदार असलेल्या व्यक्तीवर (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “दुरुस्ती प्राधिकारी” असा करण्यात आला आहे) किंवा, यथास्थिति, रेल्वेमार्ग, ट्राममार्ग, मोनोरेल, मेट्रो, कालवा किंवा जलमार्ग यांच्या कामासाठी त्यावेळी हक्कदार असलेल्या व्यक्तीवर (यात यापुढे ज्याचा निर्देश, “ बांधकाम प्राधिकारी ” असा करण्यात आला आहे) प्रस्तावित कामांचे तपशील स्पष्टपणे दर्शविण्यासाठी पुरेशा मोठ्या प्रमाणात प्रस्तावित कामांचे भाग व नकाशे आणि कोणत्याही स्थितीतील क्षितिजलंब एक सें.मी. ते एक मीटरपेक्षा आणि क्षितिज समांतर एक सें.मी. ते चाळीस मीटरपेक्षा कमी नसलेली कामे यांसह त्या कामांचे वर्णन करून आणि कामाच्या प्रारंभापासून ते पूर्ण होण्याच्या कालावधीत ज्या रीतीने व ज्या वेळेत कोणत्याही अस्तित्वात असलेल्या कामांमध्ये अडथळा येण्याचे किंवा त्यात फेरबदल करण्याचे प्रस्तावित असेल ती रीत व वेळ कळवून, त्या कामांची अंमलबजावणी करण्यास प्रारंभ करण्यापूर्वी वीस दिवसांपेक्षा कमी नसलेली लेखी नोटीस बजावील आणि दुरुस्ती प्राधिकारी किंवा, यथास्थिति, बांधकाम प्राधिकारी यांनी तसे करण्याची आवश्यकता व्यक्त केल्यावर इष्ट वाटेल अशी त्यासंबंधातील आणखी माहिती देईल.

(२) जर दुरुस्ती प्राधिकाऱ्याने अशी कामे, भाग किंवा नकाशे अमान्य करण्याची कारणे देऊन अमान्य केले असतील किंवा सुधारणा करण्याच्या अधीन राहून त्यांना मान्यता दिली असेल त्याबाबतीत, दुरुस्ती प्राधिकाऱ्याने लायसनधारकाला सूचना दिली असेल तर, लायसनधारकाला, कराराद्वारे समझोता केला नसेल तर, अशी सूचना मिळाल्यापासून एका आठवड्याच्या आत आयोगाकडे अपील दाखल करता येईल आणि त्याच्या कार्यवाहीसाठी दुरुस्ती प्राधिकाऱ्याने दिलेल्या कारणांवर विचारविनिमय केल्यानंतर, आयोगाचा निर्णय अंतिम असेल.

(३) जर, दुरुस्ती प्राधिका-याने, नोटीस मिळाल्यापासून पंधरा दिवसांच्या आत, आपल्या मान्यतेची किंवा अमान्यतेची लेखी नोटीस लायसनधारकाला देण्यात कसूर केली असेल तर कामे, भाग व नकाशा यांना मान्यता दिली असल्याचे मानण्यात येईल, आणि दुरुस्ती प्राधिका-याला अड्ड्याळीस तासांपेक्षा कमी नसेल इतक्या मुदतीची लेखी नोटीस दिल्यानंतर, लायसनधारकास, पोट-नियम (१) खाली बजावलेली नोटीस आणि भाग व नकाशा यांनुसार कामे पार पाडण्यासाठी कार्यवाही करता येईल.

(४) जर, बांधकाम प्राधिका-याने अशी कामे, भाग किंवा नकाशे अमान्य करण्याची कारणे देऊन अमान्य केले असतील किंवा सुधारणा करण्याच्या अधीन राहून त्यांना मान्यता दिली असेल तर, त्याला, नियम ५ च्या पोट-नियम (१) खाली नोटीस बजावल्यानंतर पंधरा दिवसांच्या आत अशी कामे किंवा नुकसानभरपाई किंवा त्या संबंधात बांधकाम प्राधिका-याची इतरांबरोबर असलेली आबंधने यांच्या संबंधातील कोणत्याही वादप्रश्नावर आयोगाकडून निर्णय देण्यात येईल त्याची मागणी करणारे मागणीपत्र लायसनधारकावर बजावता येईल.

(५) बांधकाम प्राधिका-याने, पोट-नियम (४) अन्वये तरतूद केलेल्या कालावधीत लायसनधारकावर कोणतेही मागणीपत्र बजावले नसेल तर, बांधकाम प्राधिका-याने कामे, भाग व नकाशे यांना मान्यता दिली असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्याबाबतीत, किंवा त्याबाबीवर आयोगाकडून निर्णय देण्यात आल्यानंतर, त्या कामांची, नुकसानभरपाईचे प्रदान केल्यावर किंवा ती दिल्यावर, आयोगाकडून निर्णय देण्यात येईल त्याप्रमाणे अशा सुधारणांना किंवा पक्षकारांमधील संमतीला अधीन राहून, नोटीस व भाग आणि नकाशा यांनुसार अंमलबजावणी करता येईल.

स्पष्टीकरण.—“ कामे ” या शब्दप्रयोगामध्ये, रेल्वेमार्गामध्ये, त्याखाली, त्यावर, त्याच्या बाजूने किंवा त्यामधून जाणारा सेवा तारमार्ग वितरण प्रधानवाहीशी तात्काळ जोडला जात असला किंवा तात्काळ जोडण्याचा उद्देश असला तरी अशा सेवा तारमार्गाचा समावेश होतो परंतु, अशा प्रकारे वितरण प्रधानवाहीशी जोडलेल्या किंवा जोडण्याचा उद्देश असलेल्या इतर कोणत्याही सेवा तारमार्गाचा किंवा ज्यांच्या स्वरूपात किंवा स्थितीत फेरफार करता येणार नाही अशा विद्यमान कामांची दुरुस्ती, नूतनीकरण किंवा त्यामध्ये सुधारणा करण्याचा अंतर्भाव असलेल्या कामांचा समावेश होत नाही.

(६) अंमलबजावणी करावयाच्या कामांमध्ये वितरण प्रधानवाहीशी तात्काळ जोडला जाणारा किंवा तात्काळ जोडण्याचा उद्देश असलेला कोणताही भूमिगत सेवा तारमार्ग टाकण्याच्या कामाचा अंतर्भाव असेल आणि ते काम रेल्वेच्या जागेमधील सेवा तारमार्गाचे नसेल तेथे, लायसनधारक, दुरुस्ती प्राधिका-याला किंवा बांधकाम प्राधिका-याला त्याविषयी सूचना देईल.

(७) अंमलबजावणी करावयाच्या कामांमध्ये, ज्यांच्या स्वरूपात किंवा स्थितीत फेरफार करता येणार नाही अशा विद्यमान कामांची दुरुस्ती, नूतनीकरण किंवा त्यामध्ये सुधारणा करण्याच्या कामांचा अंतर्भाव असेल तेथे, लायसनधारक, आपत्कालीन परिस्थिती खेरीजकरून, अशा कामांची अंमलबजावणी करण्याचा त्याचा इरादा असलेली लेखी नोटीस अड्ड्याळीस तासांपेक्षा कमी नसेल एवढ्या वेळेत दुरुस्ती प्राधिका-याला किंवा यथास्थिती बांधकाम प्राधिका-याला देईल, आणि अशी नोटीस संपुष्टात आल्यावर, अशा कामांना तात्काळ सुरुवात करण्यात येईल आणि दुरुस्ती प्राधिका-याच्या किंवा बांधकाम प्राधिका-याच्या विद्यमान संचमांडणीला अडथळा न आणता ती पूर्ण होईपर्यंत अशी कामे सर्वतोपरी उरकून आणि शक्य असल्यास, दिवसा व रात्री अशा दोन्ही वेळी पार पाडण्यात येतील.

(८) अंमलबजावणी करावयाच्या कामांमध्ये, अधिनियमाखालील लायसनधारकाच्या कर्तव्यानुसार आवश्यक असलेली कोणतीही जलवाहिनी, तार किंवा इतर कामे यांच्या स्थितीत फेरफार करण्याच्या कामाचा अंतर्भाव असेल तेथे, लायसनधारक, मालकाला आवश्यक असलेल्या अशा तपशिलाबरोबर अशा कामांची अंमलबजावणी करण्याचा त्याचा इरादा असलेली सूचना, चौदा दिवसांपेक्षा कमी नसेल इतक्या कालावधीत अशी जलवाहिनी, तार किंवा इतर कामांच्या मालकाला देईल.

(९) अंमलबजावणी करावयाच्या कामांमध्ये, राज्य सरकार किंवा स्थानिक प्राधिकरणाचे कोणतेही मलप्रणाल, जलनिःसारण किंवा इतर कामे किंवा यथोचितरित्या प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीची कोणतीही कामे यांच्याजवळ एखादा चर खणण्याच्या किंवा खोदण्याच्या कामाचा अंतर्भाव असेल तेथे, लायसनधारक, आपत्कालीन परिस्थिती खेरीजकरून, अशी कामे पार पाडण्याचा त्याचा इरादा असलेली नोटीस, अड्ड्याळीस तासांपेक्षा कमी नसेल इतक्या कालावधीत, असे राज्य शासन, स्थानिक प्रशासन किंवा यथोचितरित्या प्राधिकृत केलेली व्यक्ती, यांना देईल :

परंतु, अशा स्थानिक प्राधिकरणाच्या नियंत्रणाखालील कोणतेही मलप्रणाल, जलनिःसारण किंवा इतर कामे यांच्यासंबंधात स्थानिक प्राधिकरण हेच लायसनधारक असेल तेथे या पोट-नियमातील बाब लागू होणार नाही.

(१०) अंमलबजावणी करावयाच्या कामांमध्ये, तारायंत्र मार्गापासून दहा मीटरच्या आत कोणत्याही कामांची मांडणी किंवा रचना करण्याच्या कामाचा अंतर्भाव असेल तेथे, लायसनधारक अधिनियमाच्या कलम ६९ च्या तरतुदीनुसार अशा कामांची अंमलबजावणी करील.

(११) या नियमांमध्ये विहित केलेल्या रीतीने नोटीस दिल्यानंतर, ज्याला अशी नोटीस दिली होती त्या व्यक्तीकडून, नोटीशीच्या कालावधीत, लायसनधारकाला लेखी आक्षेप मिळाला नसेल तेथे, प्रस्तावित कामांना अशा व्यक्तीची मान्यता मिळाली असल्याचे मानण्यात येईल :

परंतु, लायसनधारक, वर्तमानपत्रांमध्ये नोटीस देण्याबरोबरच या नियमांद्वारे आवश्यक असल्याप्रमाणे, अशा व्यक्तीची संमती मिळविण्यासाठी अथक प्रयत्न करील.

(१२) उपरोक्तप्रमाणे काहीही असेल तरी, लायसनधारक, स्थानिक प्राधिकरणाची लेखी संमती मिळविल्याशिवाय अशा स्थानिक प्राधिकरणाच्या मुख्य मलप्रणाल्याच्या स्थितीत फेरफार करणार नाही.

५. **आपत्कालीन परिस्थितीमधील दुरुस्ती व कामे.**—(१) लायसनधारकाला, भूमिगत वीज पुरवठा मार्गात बिघाड झाल्याच्या आपत्कालीन परिस्थितीमध्ये नियम ४ च्या तरतुदींचे पालन करण्याव्यतिरिक्त आणि सुरक्षा संहितेच्या तरतुदींचे अनुपालन करून, उपरि तारमार्ग किंवा भूमिगत केबल यांमधून विद्युत पुरवठा करण्यासाठी किंवा तो मार्ग किंवा केबल टाकण्यासाठी, तसे करण्याचा त्याचा इरादा असलेली आवश्यक ती लेखी कारणे दुरुस्ती प्राधिकाऱ्याला किंवा, यथास्थिती, बांधकाम प्राधिकाऱ्याला कळविल्यानंतर, दुरुस्तीचे काम पार पाडता येईल :

परंतु, भूमिगत वीज पुरवठा तारमार्गातील दोष काढून टाकला जाईपर्यंतच अशा उपरितारमार्गाचा वापर करण्यात येईल, आणि कोणत्याही परिस्थितीत (दुरुस्ती प्राधिकारी, बांधकाम प्राधिकारी किंवा, यथास्थिती, भोगवटादार यांची लेखी संमती घेतल्याखेरीज) सहा आठवड्यांपेक्षा अधिक कालावधीसाठी अशा उपरितारमार्गाचा वापर करता येणार नाही आणि असा दोष काढून टाकल्यानंतर लगेचच असा उपरितारमार्ग काढून टाकण्यात येईल :

(२) लायसनधारकाला, विद्यमान कामांमध्ये बिघाड झाल्यामुळे आपत्कालीन परिस्थितीत, पूर्व नोटिशीचा विशिष्ट कालावधी लक्षात घेता, या नियमांतील अटींचे पालन करण्याव्यतिरिक्त पुरवठा पूर्ववत करण्याची (“ तात्पुरती कामे ”) आवश्यकता असेल अशा कामांची अंमलबजावणी करता येईल :

परंतु, तारायंत्रमार्गापासून दहा मीटर्सच्या आत येणाऱ्या लायसनधारकाच्या विद्यमान कामांच्या बाबतीत, लायसनधारक, तारायंत्र प्राधिकरणाला देण्यात येणारी नोटीस लक्षात घेता, अधिनियमाच्या कलम ६९ च्या तरतुदींचे पालन करील :

परंतु आणखी असे की, लायसनधारक, विद्यमान कामांची दुरुस्ती केल्यावर किंवा, यथास्थिती, ती पूर्ववत केल्यावर तात्काळ आणि कोणत्याही परिस्थितीत, अशा तात्पुरत्या कामांची अंमलबजावणी केल्याच्या दिनांकापासून सहा आठवड्यांपेक्षा जास्त नसेल अशा कालावधीत (दुरुस्ती प्राधिकारी, बांधकाम प्राधिकारी किंवा, यथास्थिती, भोगवटादार यांनी तात्पुरती कामे, ठेवण्यासाठी लेखी संमती दिल्याखेरीज) तात्पुरती कामे काढून टाकील.

६. **मलप्रणाल, जलवाहिन्या किंवा इतर वीज तारमार्ग किंवा कामे यांच्या लगतची इतर कामे पार पाडण्याची कार्यपद्धती.**—(१) (अ) लायसनधारकाला, राज्य शासनाच्या किंवा कोणत्याही स्थानिक प्राधिकरणाच्या नियंत्रणाखालील जो कोणताही मलप्रणाल, जलनिस्सारण, जलप्रवाह किंवा काम किंवा यथोचितरित्या प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीची मालकी असणारी कोणतीही जलवाहिनी, वाहिनी, वीज पुरवठा तारमार्ग किंवा इतर कामे यांची कायदेशीरपणे रचना करण्यात आली असेल त्यांच्यालगत कोणतेही नवीन वीज पुरवठा तारमार्ग टाकण्यासाठी किंवा इतर कामे करण्यासाठी कोणताही चर खोदण्याची किंवा खणण्याची आवश्यकता असेल तेथे, किंवा

(ब) लायसनधारकाचे कोणतेही वीज पुरवठा तारमार्ग किंवा कामे यांची कायदेशीरपणे रचना करण्यात आलेली असेल त्यांच्यालगत कोणत्याही नवीन जलवाहिन्या टाकण्यासाठी किंवा इतर कामे करण्यासाठी कोणताही चर खोदण्याची किंवा खणण्याची कोणत्याही यथोचितरित्या प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीला आवश्यकता असेल तेथे ;

लायसनधारक किंवा, यथास्थिती, यथोचितरित्या प्राधिकृत केलेली कोणतीही व्यक्ती (या नियमांमध्ये यापुढे ज्याचा निर्देश “ चालक ” असा करण्यात आला आहे) हितसंबंधित पक्षकारांमध्ये अन्यथा करार झाला असल्याखेरीज किंवा आकस्मिक उद्भवलेली परिस्थिती असल्याखेरीज, राज्य शासन किंवा स्थानिक प्राधिकरण, किंवा यथोचितरित्या प्राधिकृत केलेली अशी व्यक्ती किंवा, यथास्थिती लायसनधारक (या नियमांमध्ये यापुढे ज्याचा निर्देश “ मालक ” असा करण्यात आला आहे) यांना, चर खोदण्यास किंवा खणण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी, अड्ड्यासाठी तासांपेक्षा कमी नसेल इतक्या अवधीची लेखी नोटीस देईल आणि मालकाला, कामाच्या अंमलबजावणी दरम्यान उपस्थित राहण्याचा अधिकार असेल व मालकाचे पुरेसे समाधान होईपर्यंत कामाची अंमलबजावणी करण्यात येईल.

(२) कोणतीही जलवाहिनी, वीज पुरवठा तारमार्ग किंवा काम यांच्याखाली खोदकाम करण्याची परंतु त्याच्या स्थितीत फेरफार न करण्याची आवश्यकता आहे असे चालकाला आढळून आले असेल तेथे, तो, कामाची अंमलबजावणी करताना त्यांच्या स्थितीला आधार देईल आणि ते पूर्ण होण्यापूर्वी, जेथे अशा प्रकारे खोदकाम करण्यात आले असेल तेथे योग्य व उचित असा पाया घालील.

(३) जेथे चालक (लायसनधारक असणारा) हा, यथोचितरित्या प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीची किंवा अधिनियमान्वये ऊर्जेचा पुरवठा, पारेषण किंवा वापर करणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीची मालकी असणाऱ्या कोणत्याही पाईप्स, तारमार्ग, किंवा सेवा पाईप्स किंवा सेवा तारमार्ग यांमधून किंवा त्यांना चिकटण्याची शक्यता आहे अशा प्रकारे कोणताही वीज पुरवठा तारमार्ग टाकत असेल तेथे, तो, अशा व्यक्तीची लेखी संमती घेतल्याशिवाय आणि अधिनियमाच्या कलम ५३ अन्वये विनिर्दिष्ट केलेल्या सुरक्षा विनियमांनुसार, असे कोणतेही पाईप्स, तारमार्ग किंवा सेवा पाईप्स किंवा सेवा तारमार्ग यांच्या संपर्कात येतील असे त्याचे वीज पुरवठा तारमार्ग टाकणार नाही.

(४) या नियमाच्या कोणत्याही तरतुदींचे पालन करण्यात चालकाने कसूर केली असेल तेथे, तो, त्याच्यामुळे झालेल्या कोणत्याही हानीसाठी किंवा नुकसानीसाठी पूर्ण नुकसानभरपाई देईल.

(५) या नियमान्वये कोणताही मतभेद किंवा विवाद उद्भवला असेल तेथे, अशा बाबीवर आयोगाकडून निर्णय घेण्यात येईल.

(६) लायसनधारक स्थानिक प्राधिकरण असेल तेथे, या नियमातील निर्देश हे, स्थानिक प्राधिकरणास आणि त्याच्या नियंत्रणाखालील मलप्रणाल, जलनिःसारण, जलप्रवाह किंवा कामे यांना लागू होणार नाही.

७. **पाईप्स, वीज तारमार्ग इत्यादींच्या स्थितीत फेरफार.**—(१) कोणत्याही लायसनधारकाला, जी जागा खोदण्यासाठी किंवा फोडण्यासाठी त्याला प्राधिकृत केले असेल अशा कोणत्याही जागेखालील किंवा जागेवरील कोणत्याही पाईप्सच्या (जी स्थानिक प्राधिकरणाच्या मुख्य मलप्रणालाचा भाग नसेल) किंवा कोणत्याही तारेच्या, जर अशा पाईपमुळे किंवा तारेमुळे, या अधिनियमाखालील त्याच्या अधिकारांचा वापर करताना अडथळा येण्याची शक्यता असेल तर, स्थितीत फेरफार करता येईल; आणि कोणत्याही व्यक्तीला, उपरोक्तप्रमाणे अशा कोणत्याही जागेखाली किंवा जागेवर लायसनधारकाच्या कोणत्याही वीज पुरवठा तारमार्गाच्या किंवा कामांच्या, जर अशा वीज पुरवठा तारमार्गांमुळे किंवा कामांमुळे त्याच्याकडे निहित केलेल्या कोणत्याही अधिकारांचा कायदेशीरपणे वापर करण्यात अडथळा येण्याची शक्यता असेल तर, स्थितीत फेरफार करता येईल.

(२) फेरफार करण्याचा इरादा असणारा लायसनधारक, किंवा इतर व्यक्ती, अन्यथा संमती दिली नसल्यास, पाईप, तार, वीज पुरवठा तारमार्ग किंवा, यथास्थिति, कामे यासाठी त्यावेळी हक्कदार असणाऱ्या व्यक्तीवर, (या नियमात यापुढे ज्याचा निर्देश “मालक” असा करण्यात आला आहे) प्रस्तावित कामांचे तपशील स्पष्टपणे दर्शविण्यासाठी पुरेशा मोठ्या प्रमाणात प्रस्तावित फेरफाराचे भाग व नकाशा आणि कोणत्याही परिस्थितीत क्षितीजलंब एक सें.मी. ते एक मीटरपेक्षा आणि क्षितीजसमांतर एक सें.मी. ते चाळीस मीटरपेक्षा कमी नसलेली कामे यांसह प्रस्तावित फेरफारांचे वर्णन करून आणि ज्यावेळी ते काम सुरु करावयाचे असेल ती वेळ कळवून, कोणताही फेरफार करण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी एक महिन्यांपेक्षा कमी नसलेली लेखी नोटीस बजाविली आणि तद्नंतर मालकाला इष्ट वाटेल अशी त्याच्यासंबंधातील आणखी माहिती देईल.

(३) मालकाला, भाग व नकाशा यासंबंधातील नोटीस बजावल्यानंतर चौदा दिवसांच्या आत, भाग किंवा नकाशा यासंबंधातील नोटीशीवर उद्भवणाऱ्या कोणत्याही प्रश्नावर, कराराद्वारे समझोता झाला नसल्यास, आयोगाकडून निर्णय देण्यात येईल अशा आशयाचे मागणीपत्र चालकावर बजावता येईल आणि त्यानंतर या बाबीवर आयोगाकडून निर्णय देण्यात येईल.

(४) आयोग, पोट-नियम (३) अन्वये ज्याला निर्देश केलेला असेल तेव्हा, मालक ज्याच्या अधीन असेल अशी कोणतीही कर्तव्ये किंवा आबंधने विचारात घेईल आणि आयोगाला, कोणतीही तात्पुरती किंवा इतर कामे यांमधील अडथळा, शक्य तेथवर दूर करता यावा म्हणून त्यांची अंमलबजावणी करण्यासाठी चालकास भाग पाडता येईल.

(५) चालकावर पोट-कलम (३) अन्वये कोणतेही मागणीपत्र दिलेल्या मुदतीत बजावले नसेल तेथे, किंवा असे मागणीपत्र बजावण्यात आले असेल आणि त्या बाबीवर, पक्षकारांमधील कराराद्वारे समझोता करण्यात आला असेल किंवा त्यावर आयोगाने निर्णय दिला असेल तेथे, कबूल केलेल्या किंवा आयोगाने निर्धारित केलेल्या कोणत्याही नुकसानभरपाईचे प्रदान केल्यावर किंवा ती प्राप्त केल्यावर, नोटीस, भाग व नकाशा यांनुसार आणि पक्षकारांमध्ये मान्य झालेल्या किंवा आयोगाकडून निर्धारित करण्यात येतील अशा फेरबदलांना अधीन राहून फेरफारांची अंमलबजावणी करता येईल.

(६) या तरतुदींपैकी कोणत्याही तरतुदींचे पालन करण्यात कसूर करून, फेरफार करण्याचा चालकाचा इरादा असेल तेथे, तो, त्याच्यामुळे झालेली कोणतीही हानी किंवा नुकसान यांची पूर्ण भरपाई करील आणि अशा भरपाईच्या रकमेविषयी कोणताही मतभेद किंवा विवाद उद्भवेत तेथे या बाबीवर आयोगाकडून निर्णय घेण्यात येईल.

(७) जेथे मालकाचा किंवा भोगवटादाराचा, विवक्षित कामे स्वतः पार पाडण्याचा इरादा असेल तेथे—

(एक) त्याला, फेरफारास सुरुवात करण्यासाठी हक्कदार असलेल्या चालकाने पाईप्स किंवा तारांमध्ये फेरफार करण्याचा इरादा व्यक्त करण्यापूर्वी किमान दहा दिवस अगोदर, फेरफाराची अंमलबजावणी करण्याची त्याची स्वतःची इच्छा आहे आणि संमत करण्यात येतील त्याप्रमाणे किंवा आयोगाकडून निर्धारित करण्यात येतील त्याप्रमाणे कोणत्याही खर्चाची परतफेड करण्यासाठी चालकाने अशी प्रतिभूती देणे आवश्यक असेल अशा आशयाचे लेखी निवेदन चालकास देता येईल :

परंतु, लायसनधारकाने दिलेले विनिर्देश व मानके यांनुसार, मालकाच्या वतीने, लायसन असलेल्या विद्युत कंत्राटदाराकडून अशी कामे पार पाडण्यात येतील.

(दोन) खंड (एक) अन्वये, चालकास निवेदन देण्यात आले असेल तेथे, तो, फेरफारास सुरुवात करण्याची आवश्यकता असेल त्या फेरफाराची अंमलबजावणी करण्यापूर्वी, अड्ड्याकडीस तासांपेक्षा कमी नसेल एवढ्या कालावधीत अशी प्रतिभूती देईल आणि ज्या वेळी फेरफारास सुरुवात करण्याची आवश्यकता असेल ती वेळ आणि ज्या रीतीने फेरफार करण्याची आवश्यकता असेल ती रीत कळविणारी लेखी नोटीस मालकावर बजावील आणि त्यानंतर, चालकास आवश्यक असल्याप्रमाणे फेरफाराची अंमलबजावणी करण्याची कार्यवाही मालकाला करता येईल.

(तीन) मालक, खंड (दोन) अन्वये त्याच्यावर बजावलेल्या नोटिशीद्वारे विहित केलेल्या वेळेचे व रीतीचे पालन करण्यास नकार देत असेल किंवा नोटिशीचे पालन करीत नसेल तेथे, चालकाला, स्वतः फेरफाराची अंमलबजावणी करता येईल;

(चार) खंड (दोन) अन्वये, चालकाने मालकावर बजावलेल्या नोटिशीचे अनुपालन करताना मालकाने केलेला सर्व खर्च, त्याला चालकाकडून वसूल करता येईल :

परंतु, मालकाला, त्याने केलेल्या खर्चाच्या परतफेडीसंबंधात प्रतिभूती देण्यासाठी लायसनधारकास भाग पाडता येईल.

८. समुचित शासन, अनुज्ञप्तीधारक किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांच्याकडून दुरुस्तीयोग्य नसलेली कामे.—लायसनधारक, ज्याच्याकडून रस्ता दुरुस्तीयोग्य असेल त्या व्यक्तीची लेखी संमती घेऊन किंवा राज्य शासनाची लेखी संमती घेऊन, केंद्र शासन किंवा राज्य शासन किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांच्याकडून दुरुस्तीयोग्य नसेल असा कोणताही रस्ता खोदील किंवा फोडील :

परंतु, राज्य शासन निदेश देईल त्याप्रमाणे जाहिरातीद्वारे किंवा अन्यथा, आणि शासन याबाबतीत निश्चित करील अशा कालावधीत वर निर्देश केलेल्या व्यक्तीला लायसनधारकाकडून नोटीस देण्यात येईपर्यंत, आणि नोटीशीला अनुसरून प्राप्त झालेली सर्व निवेदने किंवा हरकती राज्य शासनाकडून विचारात घेतल्या जाईपर्यंत, राज्य शासन, उपरोक्तप्रमाणे अशी कोणतीही संमती देणार नाही.

९. रस्ते, रेल्वेमार्ग, मलप्रणाल, जलनिस्सारण किंवा भुयारी मार्ग यांच्या कामांच्या संबंधात कुंपण घालणे, तेथे संरक्षक कडे तयार करणे, तो भाग प्रकाशमान करणे आणि इतर सुरक्षिततेच्या उपाययोजना करणे यांसाठीची आणि ते भाग तात्काळ पूर्ववत स्वरूपात आणण्यासाठीची कार्यपद्धती.—(१) जेथे कोणतीही व्यक्ती, या नियमांद्वारे किंवा त्याअन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांपैकी कोणत्याही अधिकारांचा वापर करताना, कोणताही रस्ता, रेल्वेमार्ग किंवा ट्राममार्ग, यांची जमीन किंवा फरसबंदी, किंवा कोणताही मलप्रणाल, जलनिस्सारण किंवा भुयारीमार्ग खोदील किंवा फोडील तेथे, तो—

(अ) खोदलेल्या किंवा फोडलेल्या भागास, तात्काळ कुंपण घालण्याची व संरक्षक कडे तयार करण्याची आणि वाहतुकीला धोक्याची सूचना देणारे इशारा फलक लावण्याची व्यवस्था करील;

(ब) खोदलेल्या किंवा फोडलेल्या भागाच्या समोर किंवा त्याच्या लगत, प्रवाशांना इशारा देण्यासाठी सूर्यास्तापूर्वी दिवा किंवा पुरेसे दिवे लावण्याची आणि ते सूर्योदयापर्यंत चालू ठेवण्याची व्यवस्था करील;

(क) वाहतूक सुरळीत चालू राहण्यासाठी योग्य व्यवस्था करील;

(ड) खोदलेल्या किंवा फोडलेल्या जमिनीच्या किंवा फरसबंदीच्या किंवा मलप्रणाल, जलनिस्सारण किंवा भुयारी मार्गाच्या भूपृष्ठावर योग्य गतीने भराव टाकील व ते पूर्ववत स्वरूपात करील आणि उपयुक्त बनवील, आणि अशा खोदण्यामुळे किंवा फोडण्यामुळे झालेला कचरा वाहून नेईल; आणि

(ई) खोदलेली किंवा फोडलेली जमीन किंवा फरसबंदी, किंवा मलप्रणाल, जलनिस्सारण किंवा भुयारी मार्ग पूर्ववत स्वरूपात केल्यानंतर व उपयुक्त बनविल्यानंतर, तो भाग खचला जात असेल तर तीन महिन्यांत आणि नऊ महिन्यांपेक्षा अधिक नसेल अशा पुढील कोणत्याही कालावधीत सुस्थितीत करील:

परंतु, जेथे संबंधित स्थानिक प्राधिकरणाकडून काम पार पाडले जात असेल आणि सार्वजनिक संस्थेकडून किंवा इतर संबंधित व्यक्तीकडून रकमेची वसुली केली असेल तेथे हा नियम लागू होणार नाही.

(२) पोट-नियम (१) च्या तरतुदींपैकी कोणत्याही तरतुदीचे पालन करण्यात कोणत्याही व्यक्तीने कसूर केली असेल तेथे, ज्या बाबतीत कसूर केलेली असेल असा रस्ता, रेल्वेमार्ग, ट्राममार्ग, मलप्रणाल, जलनिस्सारण किंवा भुयारी मार्ग यांचे नियंत्रण किंवा व्यवस्थापन करीत असलेल्या व्यक्तीला, कसूरदाराने ज्या कामाची अंमलबजावणी करण्यास विलंब केला असेल किंवा हयगय केली असेल अशा कामाची अंमलबजावणी करण्याची व्यवस्था करता येईल.

(३) कोणत्याही व्यक्तीने, या नियमांमध्ये तरतूद केलेल्या कामांपैकी कोणतेही काम हाती घेतले असेल तेथे, तो, जमीन किंवा फरसबंदी, किंवा मलप्रणाल, जलनिस्सारण किंवा, यथास्थिति, भुयारी मार्ग पूर्ववत स्थितीत आणण्याच्या किंवा सुस्थितीत करण्याच्या खर्चासंबंधात, दुरुस्ती प्राधिकाऱ्याकडून किंवा मालकाकडून विनिर्दिष्ट करण्यात येतील असे आकार प्रदान करील. ते काम पूर्ववत स्थितीत आणल्यानंतर, दुरुस्ती प्राधिकारी हा, त्या कामास पूर्ववत स्थितीत आणण्यासाठी केलेल्या प्रत्यक्ष खर्चाच्या विवरणपत्रासह तीन महिन्यांच्या कालावधीत अतिरिक्त रकमेचा परतावा करील.

(४) उपरोक्त खंडांपैकी कोणत्याही खंडाचे पालन करण्यात कोणत्याही व्यक्तीने कसूर केली असेल तेथे, ज्याबाबतीत कसूर केली असेल त्याबाबतीत, दुरुस्ती प्राधिकाऱ्याला किंवा मालकाला, कसूरदाराने ज्या कामाची अंमलबजावणी करण्यात विलंब केला असेल किंवा हयगय केली असेल त्या कामाची अंमलबजावणी करण्याची व्यवस्था करता येईल.

(५) पोट-कलम (२) किंवा (३) अन्वये केलेल्या खर्चाच्या रकमेबाबत किंवा अतिरिक्त रकमेच्या ना परताव्याबाबत कोणताही मतभेद किंवा विवाद उद्भवला असेल तेथे, अशा बाबीवर, आयोगाकडून निर्णय देण्यात येईल.

१०. अशा कामांमुळे होणारा सार्वजनिक उपद्रव, पर्यावरणाची हानी आणि सार्वजनिक व खाजगी मालमत्तेची अनावश्यक हानी टाळणे.—लायसनधारक, कामे पार पाडताना, अशा कामांमुळे सार्वजनिक उपद्रव, पर्यावरणाची हानी आणि सार्वजनिक किंवा खाजगी मालमत्तेची अनावश्यक हानी होणार नाही याची खातरजमा करील.

११. रेल्वेमार्ग, ट्राममार्ग, जलमार्ग इत्यादी पूर्ववत करण्यासाठी रक्कम जमा करण्याची रीत.—लायसनधारकाला, या नियमांन्वये, रेल्वेमार्ग, ट्राममार्ग, जलमार्ग इत्यादी पूर्ववत करण्यासाठी, संबंधित कामांच्या प्रभारी परिरक्षण अधिकाऱ्याच्या नावे दर्शनी धनाकर्ष काढून रक्कम जमा करील.

१२. अशा कामांमुळे बाधा पोहचलेल्या मालमत्ता पूर्ववत करण्याची रीत आणि त्यांचे परिरक्षण.—लायसनधारक, कामांमुळे बाधा पोहचलेल्या मालमत्ता पूर्ववत करण्याचे काम पार पाडील आणि एका महिन्यात त्यांचे आवश्यक ते परिरक्षण करण्याचे काम हाती घेईल:

परंतु, जेथे, संबंधित स्थानिक प्राधिकरणाकडून काम पार पाडण्यात येत असेल आणि सार्वजनिक संस्थेकडून किंवा इतर संबंधित व्यक्तीकडून देय रकमेची वसुली केली असेल तेथे या नियमातील कोणतीही गोष्ट लागू होणार नाही.

१३. बाधित व्यक्तींना द्यावयाची नुकसानभरपाई ठरविणे व ती प्रदान करणे.—(१) जेथे लायसनधारक, या नियमातील तरतुदींपैकी कोणत्याही तरतुदीचे पालन करण्यात कसूर करीत असेल तेथे, तो, त्याच्यामुळे झालेली कोणतीही हानी किंवा नुकसान, याबद्दल, जर संबंधित पक्षकारांमधील परस्परांमध्ये संमती झाली नसेल तर, जिल्हाधिकाऱ्याकडून किंवा याबाबतीत राज्य शासनाकडून प्राधिकृत करण्यात आलेल्या इतर कोणत्याही अधिकाऱ्याकडून निर्धारित करण्यात येईल त्याप्रमाणे बाधित व्यक्तीला पूर्ण नुकसानभरपाई देईल.

(२) पोट-नियम (१) अन्वये निर्धारित केलेल्या नुकसान भरपाईच्या रकमेविषयी कोणताही मतभेद आणि विवाद उद्भवला असेल तेथे, अशा बाबीवर, आयोगाकडून निर्णय देण्यात येईल.

१४. लायसनधारकाकडून देय असलेली नुकसानभरपाई जमा करण्याची आणि प्रतिभूती देण्याची कार्यपद्धती.—(१) या नियमांन्वये लायसनधारकाकडून देय असलेल्या नुकसानभरपाईची रक्कम दर्शनी धनाकर्षाच्या रूपाने जमा करण्यात येईल.

(२) या नियमांन्वये देण्याची आवश्यकता असेल अशी प्रतिभूती, एखाद्या अनुसूचित बँकेच्या बँक हमीच्या रूपात किंवा शासनाकडून वेळोवेळी अधिसूचित करण्यात येईल अशा इतर कोणत्याही रूपात असेल.

१५. उपरि तारमार्ग.—उपरि तारमार्ग, राज्य शासनाच्या मान्यतेने जमिनीच्या वर उभारण्यात येईल किंवा उभारुन ठेवण्यात येईल:

परंतु, लायसनधारकाला, भूमिगत वीज तारमार्गात बिघाड झाल्यामुळे उद्भवलेल्या आकस्मिक परिस्थितीत, तसे करण्याचा त्याचा इरादा असलेली लेखी नोटीस दुरुस्ती प्राधिकाऱ्याला किंवा, यथास्थिति, मालकाला दिल्यानंतर, राज्य शासनाच्या पूर्व मान्यतेशिवाय उपरि तारमार्ग टाकता येईल :

परंतु तसेच, भूमिगत वीज तारमार्गातील दोष काढून टाकला जाईपर्यंतच अशा उपरि तारमार्गाचा वापर करता येईल आणि कोणत्याही परिस्थितीत, (राज्य शासनाची लेखी संमती घेतल्याखेरीज) सहा आठवड्यांपेक्षा अधिक कालावधीसाठी अशा उपरि तारमार्गाचा वापर करता येणार नाही, आणि असा दोष काढून टाकल्यानंतर लगेचच असा उपरि तारमार्ग काढून टाकता येईल.

१६. आयोगाने विवाद किंवा मतभेद यांवर निर्णय देणे.—या नियमांन्वये निर्णय देण्यासाठी आयोगाकडे एखादी बाब आणली असेल तेव्हा, आयोग, पंचेचाळीस दिवसांच्या कालावधीत व संबंधित पक्षकारांची सुनावणी घेतल्यानंतर त्या बाबीवर निर्णय देण्याचा प्रयत्न करील:

परंतु, आयोग, उक्त पंचेचाळीस दिवसांच्या कालावधीत त्या बाबीवर निर्णय देण्यास असमर्थ असेल तर, आयोगाला या बाबीवर जितके दिवस निर्णय देता आला नाही अशा प्रत्येक दिवसाची कारणे लेखी आदेशाद्वारे, नमूद करील.

१७. नोटीस इत्यादी बजावणे.—या नियमान्वये, एखाद्या व्यक्तीवर नोटीस किंवा सूचना बजावण्याची आवश्यकता असेल तेव्हा, अधिनियमाच्या कलम १७१ अन्वये आणि त्याखाली केलेल्या नियमांमध्ये तरतूद केलेली कार्यपद्धती अनुसरण्यात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

विद्याधर कानडे,
शासनाचे प्रधान सचिव.